Idioma kiliwa

L'**idioma kiliwa** ye la llingua del pueblu kiliwa, qu'habita nel nordeste del estáu mexicanu de Baxa California. Pol so númberu de falantes, ye la llingua indíxena con menos falantes en México y, poro, ye la más amenazada de les llingües indíxenes mexicanes. Los falantes de kiliwa son toos adultos. La migración y otros factores sociales contribuyeron a que la llingua seya altamente vulnerable.

Kiliwa
'Koléew ñaja

Faláu en	México
Zona	Baxa California.
Falantes	5 Nativos (2010)[1] 4 non nativos
Puestu	*Non ente les 100 más falaes* (http://www.davidpbrown.co.uk/help/top-100-languages-by-population.html) (Ethnologue 1996)
Familia	Llingües yumano-cochimíes
	Yumanas
	Idioma kiliwa
Alfabetu	Llatín
	Estatus oficial
Oficial en	En México tien reconocencia como llingua nacional[2]
Reguláu por	*Nun ta reguláu*
	Códigos
ISO 639-1	*nengún*
ISO 639-3	`klb (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=klb)`

Conteníu

Clasificación llingüística
Distribución xeográfica
Inventariu fonolóxicu
Notes y referencies
Bibliografía
Enllaces esternos

Clasificación llingüística

El kiliwa forma parte del grupu de llingües yumanas, que forma la mayor agrupación de la familia yumanacochimí. En delles fontes, la llingua kiliwa ye incluyida, col restu de la familia yumanochochimí, na hipótesis hokana, sicasí, los especialistes más apocayá coincidieron en que nun hai evidencia abonda pa considerar qu'esta hipótesis ye válida.

Distribución xeográfica

El territoriu tradicional del kiliwa yera'l norte de la península de California. La espansión de los mestizos pola rexón, provocó que los kiliwas replegar en zones alloñaes de la rexón. En 1958, llograron una dotación ejidal na zona de Regueru de Lleón, conceyu d'Ancón (Baxa California). Nesa comunidá asiéntanse los dos principales llinaxes kiliwas: los Ochurte y los Espinoza. Ellí tamién anicien los postreros falantes d'esta llingua, qu'en 2010 yeren 5 persones.

Inventariu fonolóxicu

L'inventariu fonolóxicu del kiliwa[3] ye:

	Billabial	Coronal	Palatal	Velar	Labiovelar	Uvular	Glotal
Oclusiva	p	t		k	kʷ	q	ʔ (')
Africada			t͡s (ch)				
Fricativa		s		x	xʷ		h, hʷ
Aproximante		r, l	j (y)		w		
Nasal	m	n	ɲ (ñ)				

Esisten vocales curties y llargues, estes son: a, y, i, o, o, ā, ē, ī, ō, ū.[4]

Notes y referencies

1. INEGI: llingües.htm Llingües indíxenes en Méxicu y falantes (de 5 años y más) al 2010. (http://cuentame.inegi.org.mx/hipertexto/toes)
2. Llei de Derechos Llingüísticos de los Pueblos Indíxenes. (https://web.archive.org/web/20070208095913/http://www.sep.gob.mx/work/resources/LocalContent/62817/12/ley_gen_derechos_ling_indigenas_2.htm)
3. Mixco, 1996, pp. 31-33
4. Diccionariu práuticu de la llingua kiliwa. (http://www.cdi.gob.mx/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=168&Itemid=24)

Bibliografía

- Ochoa Zazueta, Jesús Ángel (1978): *Los kiliwa: y el mundu fíxose asina.* Institutu Nacional Indixenista. Méxicu.
- Mixco, Mauricio J. (1996): *Kiliwa del Regueru Lleón, Baxa California* dientro de la serie l'Archivu de llingües indíxenes de Méxicu, Colexu de Méxicu. Méxicu.

Enllaces esternos

- [1] (http://www.cdi.gob.mx/dmdocuments/diccionariu_kiliwa.pdf) Arnulfo Estrada Ramírez y Leonor Farldow Espinoza. Diccionariu práuticu Español-Kiliwa. Ancón, Baxa California, Méxicu. 2006. Páxina 150.
- Llingües en riesgu. Los kiliwa (http://www.cdi.gob.mx/index.php?option=com_content&task=view&id=269&Itemid=56), nel sitiu de la Comisión Nacional pal Desenvolvimientu de los Pueblos Indios (Méxicu).
- *Diccionariu Español-Kiliwa*, nel sitiu de AULEX (Méxicu) (http://aulex.ohui.net/ye-klb/)
-

Prueba Wikipedia n'Idioma kiliwa na Incubadora de Wikimedia

Control d'autoridaes **Proyeutos Wikimedia** · Datos: Q3182593

Sacáu de «https://ast.wikipedia.org/w/index.php?title=Idioma_kiliwa&oldid=2976410»

La última edición d'esta páxina foi el 17 may 2020, a les 20:48.

El testu ta disponible baxo la Llicencia Creative Commons Reconocimientu/CompartirIgual 3.0; puen aplicase otres cláusules más. Llei les condiciones d'usu pa más detalles.